

Vooraankondiging symposium 28 januari 2017 ‘Insecten voor plantenliefhebbers’

Planten en insecten hebben een nauwe relatie. Veel planten zijn afhankelijk van insecten voor bestuiving maar nog veel meer insecten zijn afhankelijk van planten voor hun voedsel. Die voedselrelaties zijn nauw en honderden in Nederland voorkomende insecten zijn afhankelijk van slechts een of enkele planten. Sommige planten worden door insecten met rust gelaten terwijl andere heel populair zijn en een eigen mini-ecosysteem vormen. De afgelopen jaren is duidelijk geworden dat het langzamerhand minder slecht gaat met de Nederlandse natuur. Twee groepen lijken het onverminderd slecht te doen: vlinders en bijen. Is het toeval dat deze beide een directe voedselrelatie met planten hebben? Op deze studiedag staat de relatie tussen planten en insecten centraal en proberen we een beeld te krijgen van hoe planten de verspreiding en trend van insecten bepalen.

De dag vindt plaats in Vergadercentrum Domstad, op 10 minuten lopen van station Utrecht Centraal.

Programma

- 10.00** Ontvangst met thee en koffie
- 10.30** Opening, Bart van Tooren, voorzitter EIS
- 10.40** Fytofage insecten, hoeveel hebben we er en op welke planten zitten ze? – Vincent Kalkman
- 11.00** Voor insecten relevante ontwikkelingen in de flora – Baudewijn Odé
- 11.20** Boorvliegen en planten – John Smit
- 11.40** Mysterie Planten Competitie
- 12.00** Lunch (zelf meebrengen)
- 13.30** Insecten zijn beter in het herkennen van plantenfamilies dan botanici: een evolutionair perspectief – Camiel Doorenweerd
- 13.50** Damhert, planten en insecten – Michiel Wallis de Vries
- 14.10** Planten en bladwespen – Ad Mol
- 14.30** Trends van nachtvlinders in relatie tot hun voedselplant – Jurriën van Deijk
- 14.50** Ongewervelden in 2016 – Roy Kleukers
- 15.00** Thee en koffiepauze
- 15.30** Galvormende insecten, een overzicht van hun levenswijze – Matthijs Courbois
- 15.50** Uitslag Mysterie Planten Competitie
- 16.10** Sluiting

Voor meer informatie: vincent.kalkman@naturalis.nl

Werkgroepen

Zoöplankton

Van de grote kieuwpootkreeften werden dit voorjaar alle drie de soorten waargenomen. *Chirocephalus diaphanus* werd teruggevonden bij Zevenaar. *Lepidurus apus* en *Eubranchipus grubii* werden op de bekende vindplaatsen in het IJsseldal weer aangetroffen. Er werd bij Gorssel, ook langs de IJssel, een nieuwe vindplaats ontdekt met beide laatste soorten tezamen.

Een laatste bron van oude waarnemingen van Branchiopoda is het Hydrobiologisch Archief. De Uyttenboogaart-Eliasen Stichting heeft een subsidie toegekend om de waarnemingen te ontsluiten. Tegelijkertijd zullen ook oude waarnemingen van macrofauna en insecten worden meegenomen. Hierover zal na afsluiting van de inventarisatie in 2017 worden gepubliceerd.

Samen met studenten van CAH Almere wordt dit jaar de Koopmanspolder verder onderzocht. Vorig jaar was waterstand extreem laag, dit jaar hoog. Er zijn inmiddels twee bemonsteringsronden uitgevoerd. Een derde en laatste volgt in de zomer.

Spannend is het op het front van de kogelwatervlooien (*Chydorus sphaericus*-complex). In Frankrijk is voor het eerst met redelijke zekerheid een Amerikaanse soort uit dit geslacht gevonden. Bij het nalopen van oude monsters uit Nederland lijkt zeker één nieuwe soort aanwezig. Mogelijk zijn er meer nieuwe soorten uit dit soortencomplex aanwezig.

Martin Soesbergen

Aquatische oligochaeten

Oligochaeten zijn een groep van ringwormen met borstels, nauw verwant aan bloedzuigers en polychaeten. De oligochaeten kennen allerlei formaten, van uiterst kleine soorten van 1,5 mm lang tot de grotere regenwormen, waarbij in Nederland de grootste soort zo'n 30 cm lang wordt. Deze wormen zijn te vinden in terrestrische en aquatische milieus. In de terrestrische

milieus vindt je vooral de regenwormen en de potwormen en in aquatische milieus veelal de overige kleinere soorten, doch er zijn ook een aantal amfibische regenwormen en volledig aquatische potwormen. Wereldwijd komen ruim 6200 soorten oligochaeten voor, waarvan er ongeveer 1700 in aquatische milieus leven. In Nederland zijn er ongeveer 20 soorten regenwormen, 45 soorten potwormen en ruim 100 soorten aquatische oligochaeten uit diverse families. De werkgroep, voorlopig bestaande uit ondergetekende, wil zich vooral bezig houden met de faunistiek van de verschillende soorten aquatische soorten. Ik heb net een artikel over de mariene soorten afgerond, waaronder een aantal nieuwe soorten voor Nederland. Verder is het interessant om te onderzoeken hoe aquatische oligochaeten in Nederland verspreid zijn en dan vooral in relatie tot hydrologische omstandigheden. Een groot aantal soorten heeft namelijk een relatie met de aanwezigheid van grondwater en het effect daarvan op het oppervlaktewater. Een aantal soorten vertoont duidelijke verspreidingspatronen, bijvoorbeeld alleen in het oppervlaktewater in het voorjaar op de pleistocene zandgronden en de binnenduininrand. Om dit goed in kaart te brengen wil de werkgroep een databestand gaan aanleggen met waarnemingen en deze, voor zover mogelijk, valideren.

Ton van Haaren

Bronswespen (Chalcidoidea)

De determinaties en de daarbij horende DNA-barcodes van bronswespen verzameld en uitgekweekt door Erik van Nieuwkerken en Camiel Doorenweerd werden naar The Barcode of Life Data Systems in Canada gestuurd en in de database ingevoerd. Inmiddels heeft Yvonne van Dam van de dieren in Naturalis gestackte foto's gemaakt die binnenkort aan de betreffende records zullen worden toegevoegd.

In Entomologische Berichten 76 (1) (februari 2016) verscheen een artikel over bronswespen op graanhaantjes, in EB 76 (3) (juni 2016) een In Memoriam Theo Gijswijt. Over beiden onderwerpen is al het een en ander geschreven in EIS Nieuwsbrief 61 en 62.

In de loop van het jaar werd voor enkele verzamelaars materiaal gedetermineerd. De bronswespen die tussen 1998 en 2015 in de Kaaistoep zijn verzameld werden op kosten van Naturalis door Jeroen de Rond geprepareerd. Dit materiaal wordt momenteel gedetermineerd.

Sandrine Ulenberg

EIS-nieuws

EIS-dag 2016

Het thema van de jaarlijkse EIS-dag was 'gewelddadige insecten'. Wat mij betreft had dat 'geweld(dad)ige insecten' mogen zijn, als relatieve leek keek ik mijn ogen uit, en hoorde de meest waanzinnige verhalen. Het dagthema werd door de zes sprekers op verschillende manieren ingevuld. We hebben van Isabel Smallegange geleerd over insecten met geweien en van Vincent Kalkman dat lieveheersbeestjes kevers voor dummies zijn. René Krekels vertelde (ondersteund door spannende muziekjes) welke woestelingen elkaar naar het leven staan op het zandpad en we hoorden dat Servische douanebeambten zich gewelddadig gedragen als je Christophe Brochard heet en met een auto vol libellenhuidjes door Europa crost. Dat Darwin al door had dat met sluipwespen niet te spotten valt, viel te beluisteren in het verhaal van Jacques van Alphen. Van John Smit hoorden we dat het op de veldtrip naar Sint Eustatius niet zozeer gewelddadig toeging, maar soms wel spannend was op de rand van de vulkaan. Leuke anekdote was dat de vleermuizenmensen parasitaire insecten van de gevangen vleermuizen afplukten, waar de entomologen weer blij mee waren. Hier toont zich het voordeel van interdisciplinair werken. Het heeft echt meerwaarde om met vele specialisten samen te werken. Tenslotte praatte Roy Kleukers ons bij over de activiteiten van EIS van het afgelopen jaar, en blikten we vooruit naar 2016. In de pauze was er coördinatorenoverleg, waar we getuige mochten zijn van de oprichting (met allerlei slagen om de arm natuurlijk) van maar liefst drie nieuwe werkgroepen: breedvoetvliegen, teken en landplatwormen. De *Mysterie Insecten Competitie* was dit jaar opgezet door Christophe Brochard en Tim Faasen, en er werd druk gepuzzeld om de 24 insecten en 1 spin op naam te brengen.

gen. Ik heb begrepen dat het dit jaar moeilijk was, maar toch lukte het Bart Achterkamp om van de 194 punten, er 127 te behalen. Tweede werd Menno Reemer, en Oscar Vorst verwierf een welverdiende derde plaats. Alle winnaars, gefeliciteerd.

Sytske de Waart

1000-soortendagen 2015 en 2016

In mei is de laatste hand gelegd aan de rapportage over de grensoverschrijdende 1000-soortendag 2015 in het Merkske. De gegevens van alle inventarisaties en determinaties zijn bij elkaar gebracht in een lijvig rapport. In totaal werden 3389 soorten aangetroffen waarmee deze editie de meest soortenrijke is sinds de start van de door EIS georganiseerde 1000-soortendagen. Onder de waargenomen soorten bevonden zich één soort vlieg en drie soorten kevers die niet eerder werden aangetroffen in Nederland. Deze ontdekkingen zullen separaat in vaktijdschriften worden gepubliceerd. Het eindrapport getiteld *De biodiversiteit van het Merkske* is begin juni aangeboden aan de gedepu-

